

Darija Rupčić

Status ljudskog embrija pod vidom bioetičkog pluriperspektivizma

(Zagreb: Pergamena, 2013)

352 str., uključujući Literaturu, Sažetak/Summary i Bilješku o autorici

Latiti se pitanja života znači osuditi se na traženje odgovora i odreći se njegova pronalaženja. U takvu avanturu upustila se i Darija Rupčić (r. 1975.), osječka teologinja (diplomirala u Đakovu), koja je s ovom temom i magistrirala 2010. pri zagrebačkom Filozofskom fakultetu, pilotirana pioninom pluriperspektivnog pristupa u bioetici, Antom Čovićem, a sada radi kao znanstvena novakinja-doktorandica pri Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera.

Sagledati perspektive je jedino što, u slučaju života, možemo učiniti: život je misterij koji svi konzumiramo bez imalo dubljih spoznaja o njemu – o njegovom početku, kraju, ponavljanju, karakteristikama (osim onih koje smo dogovorno takvima proglasili). Moguće je da baš to neznanje rezultira nesrećom i tek slučajnom, sporadičnom srećom. U svakom slučaju, za misterije je i inače tipično da se evolucija protiv njihove kompleksnosti brani banalnošću: dovoljno je pogledati s koliko nagonskog mira razgovaraju trudnice izobličjenih trbuha u čekaonici pred ginekološkom ordinacijom. Dakako, Darija Rupčić pristupa embriju minuciozno, kako i dolikuje: najprije govori o njegovom antropološkom statusu, potom filozofskom shvaćanju osobe kao relacijskog bića racionalne naravi a ne sredstva. U religioznoj perspektivi, Dariju Rupčić zanima rimokatoličko poimanje embrije i osobe, kao i židovsko, protestantsko i muslimansko. Analiziraju se i znanstveni pristupi statusu ljudskog embrija – stav znanosti o biološkoj i filozofskoj razini početka života, znanstveni odgovori u prilog pravne zaštite embrija od trenutka začeca, partenogenezi, organogenezi, problemu matičnih stanica, problemima medicinske prakse i etike povezanima s fetalnom dijagnostikom i istraživanjem na ranim embrijima. Napokon, D. Rupčić nudi i pregled pravnih aspekata statusa

ljudskog embrija u odnosu na genetski inženjering, učinke medicinski potpomognute oplodnje, pobačaj, fetalnu terapiju i drugo. Jedna od osobitih vrijednosti knjige svakako su i prilozi – hrvatski Zakon o medicinskoj oplodnji i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o medicinskoj oplodnji (oba iz 2009.), njemački Zakon o zaštiti embrija (1990./2001.) u originalu i hrvatskom prijevodu, kao i novi hrvatski Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji (2012.).

Što je neznanje o nekom pitanju veće, to je u oblikovanju stava o tom pitanju, individualnog kao i službenog, zakonodavnog ili obrazovnog, veći udio svjetonazora – dakle, predrasuda formiranih odgojem, vjerom i drugim neformalnim i neznanstvenim putovima. Život je, već i etimološki, najvažnije pitanje bioetike koja se njime (zasad) može baviti isključivo integrirajući različite znanstvene i vanznanstvene perspektive u neku početnu platformu. Spoznajom složenosti te platforme „znanja“ možda se, tješimo se, ipak može izbjeći pogreška u nekoj brzopletoj prosudbi koja se tiče života. Promenada perspektivama života, koje nam tako velikodušno i pedantno podastire Darija Rupčić, stoga ipak nije tek neproduktivna besmislena revija pričina, već pokušaj da nas se učini boljim i osjetljivijim. Aktualnost teme ne treba, pritom, posebno ni spominjati: žestoki prijepori kojima svjedočimo u hrvatskoj sadašnjosti, povezani s donošenjem novog Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji, s najnovijim pokusima s matičnim stanicama i kloniranjem ili s prastarim dvojabama oko prava na pobačaj, nakon čitanja ove knjige čine nam se zapravo tako površni argumentacijom da nas postiduju. Pritom, dakako, uopće ne tvrdimo da smo se približili rješenju misterija: i bez utjecaja autoričina teološkog priklanjanja svetosti života i tretiranja „preembrija“ kao nevještog konstrukta, mi se misteriju i dalje čudimo i divimo, nadajući se da odluka o njemu nikada neće ostati na nama.

Amir Muzur